20712 ـ به دلیل کارش نمی‌تواند نماز را در وقتش بخواند، چه کند؟

سوال

در استرالیا زندگی می‌کنم و در یک فست‌فود که بیشتر فروش آن گوشت مرغ است کار می‌کنم. ۳ روز در هفته و در هر روز ۳ تا ۴ ساعت پیوسته و بدون وقفه مشغول به کارم ـ (هر کس کمتر از ۵ ساعت کار کند، وقت استراحت ندارد) ـ به دلیل کوتاه بودن روز و تغییر زمان‌های نماز، گاهی پیش می‌آید که وقت نمازی فرامی‌رسد و نمی‌توانم نماز بخوانم، مگر اینکه برای نمونه نماز عصر را پیش از آغاز شیفت یا پس از پایان آن، با مغرب جمع ببندم؛ در حال حاضر نمازی از من قضا نمی‌شود چون ساعت کارم با اوقات نماز تداخل ندارد.

خواهشمند است به من کمک کنید، زیرا این موضوع مرا غمگین می‌سازد، با تشکر.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اول:

پیش‌تر در پاسخ سؤال شمارهٔ (21958) گذشت که به تأخیر انداختنِ نماز از وقتش به دلیل کار جایز نیست؛ و الله سبحانه و تعالی فرموده است: رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ * لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ [نور: ۳۷ ـ ۳۸] (مردانی که هیچ تجارت و دادوستدی آنان را از یاد الله و برپاداشتنِ نماز و پرداخت زکات بازنمی‌دارد؛ از روزی می‌ترسند که در آن دل‌ها و دیده‌ها دگرگون می‌شود * تا سرانجام، الله بر اساس نیکوترین کارهایی که انجام داده‌اند پاداششان دهد و از بخشش خود بر آنان بیفزاید، و الله هر کس را که بخواهد بی‌شمار روزی می‌دهد). پس بر شما واجب است ساعت کاری را طوری تنظیم کنید که با ادای نماز در وقت خود تداخل نداشته باشد، و در این باره با مدیریت به توافق برسید و راهکارهای مناسب را بیابید، هرچند برایتان با اندکی سختی همراه باشد؛ مانند افزایش ساعت کاری. و بدانید افزایش ایمانی که در نتیجهٔ ادای به موقعِ نمازها و پاسداری از آن‌ها در دلتان پدید می‌آید، سختی‌هایی را که در این راه می‌کشید جبران خواهد کرد؛ بلکه این دشواری ـ ان‌شاءالله ـ به لذت بدل می‌شود، زیرا آن را در راه الله و برای خشنودی او تحمل کرده‌اید.

دوم:

از نکاتی که سؤال‌کننده برای آن سزاوار ستایش است، اندوه او هنگام از دست رفتن نماز و خواندن آن در خارج از وقتش می‌باشد؛ و شایسته است مؤمن این‌گونه باشد که هرگاه عمل صالحی را از دست داد اندوهگین شود، اما این اندوه باید انگیزه‌ای برای اصلاح کار و دوری از کوتاهی باشد؛ اما باقی ماندن اندوه در دل هم‌زمان با استمرار در ضایع کردن نماز و بد عمل کردن، به هیچ وجه شایسته نیست.

سوم:

این سخن شما که: «نماز عصر و مغرب را پیش از شروع کار یا پس از آن جمع می‌بندید».

برادرم، باید بدانید که جمع میان نمازها در شرع، تنها میان نماز ظهر و عصر، و میان نماز مغرب و عشا وارد شده است؛ این همان جمعی است که شریعت آورده، اما جمع بستن میان نماز عصر و مغرب در شریعت نیامده و صحیح نیست و هیچ‌یک از علما به آن قائل نشده‌اند. بنابراین، در مواردی که پس از غروب آفتاب نماز عصر را با مغرب جمع بسته‌اید، واجب است از به تأخیر انداختن نماز عصر توبه کنید و تصمیم جدی بگیرید که دیگر هرگز این کار را تکرار نکنید.

اما دربارهٔ مواردی که پیش از غروب آفتاب نماز مغرب را همراه با عصر خوانده‌اید، بدانید که ادای نماز پیش از فرا رسیدن وقت شرعی باطل است و نماز مغرب شما درست نبوده است. بنابراین باید تعداد این نمازها را تا جای ممکن دقیق برآورد کنید و جانب احتیاط را نگه دارید؛ پس در صورت شک، عدد بیشتر را مبنا بگذارید و هر چه زودتر در حد توانتان قضای آن‌ها را به جا آورید.

چهارم:

باید با تمام توان بکوشید تا این مشکل را حل کنید؛ این کار بیش از ده دقیقه زمان نمی‌برد، پس می‌توانید با مدیریت توافق کنید که این دقایق را قبل از شیفت یا پس از پایان آن جبران نمایید. بسیار دور از ذهن است که نتوانید برای ده دقیقه مرخصی بگیرید؛ چرا که اگر بخواهید به دستشویی بروید مانع شما نخواهند شد، در حالی که این کار ممکن است همین مقدار زمان ببرد یا بیشتر. از سویی، چه بسا در کشورتان قوانینی باشد که حقِ انجام شعائر دینی را برای اقلیت‌ها تضمین می‌کند و کارفرمایان را به احترام به دینِ کارکنان ملزم می‌سازد؛ ممکن است چنین قوانینی داشته باشید که با تکیه بر آن‌ها بتوانید حقتان را مطالبه کنید.

اما اگر راه‌ها بر شما بسته شد و نتوانستید این مشکل را با مدیریت حل کنید، باید در پی کار دیگری باشید که با ادای نمازهایتان تعارض نداشته باشد؛ اگر نیافتید و با ترک این کار دچار آسیب و ضرر می‌شدید، امید است این امر ضرورتی به شمار آید که جمع میان نمازها را برایتان روا سازد و در این صورت ـ ان‌شاءالله تعالی ـ حرجی بر شما نخواهد بود.

پس می‌توانید میان نماز ظهر و عصر (خواه جمع تقدیم یا تأخیر)، یا میان نماز مغرب و عشا (خواه جمع تقدیم یا تأخیر)،

بسته به آنچه برایتان آسان‌تر و راحت‌تر است، جمع ببندید.

و منظور از جمع تقدیم این است که هر دو نماز را در وقت نماز اول بخوانید.

و منظور از جمع تأخیر این است که هر دو نماز را در وقت نماز دوم به جا آورید.

از الله تعالی می‌خواهیم ما را به فهمِ دین و نیکوییِ گفتار و کردار توفیق دهد و کارهایتان را برای شما آسان سازد.

والله تعالی اعلم.